

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1863.

ΤΟΜΟΣ ΙΓ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 312.

ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου.

(Τέλος. Ἴδε Φυλλ. 311.)

Συμπληροῖ δὲ καὶ ἐπιστέφει ταῦτα ἡ μελαγχολία καὶ ἱεροφαντικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἀνάπλεως ἀποστροφή, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τέλους τοῦ λόγου ἀποτείνει ὁ ῥήτωρ πρὸς τὴν νεολαίαν.

« Χαρὰ, εἶπε, καὶ μυστηριώδης μελαγχολία κατακλύζουσι πάντοτε τὴν ψυχὴν μου, ὁσάκις ἐξ ἀπόπτου πρὸς σὲ ἀτειρίζω, φίλη νεότης, τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἡ ἀνθηρὰ καὶ ἀκμαία σου ὥρα παριστᾷ ἐν ταῖς ὥραις τοῦ βίου τὸ ἔαρ τῆς φύσεως. Πλὴν φεῦ! ἡ μαγευτικὴ αὕτη καὶ λαμπρὰ ἐποχὴ, εἶναι ἡ ἐπισημειωτάτη καὶ κρισιμωτάτη πασῶν τῶν ὥρῶν τοῦ ἐνικυτοῦ, τῶν ἀνθέων πολλάκις μαραινομένων καὶ καταβρέοντων ὑπὸ χαιμῶνος καὶ παγετοῦ· ὅταν δὲ τὰ ἀνθη μαραινῶσι καὶ πέσωσι, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον οὐδένας ἡμῖν ἀποφέρει καρπούς. Ἰδοὺ ἡ χαρὰ καὶ συγχρόνως ἡ λύπη μου. Μυστηριώδης τις πέπλος καλύπτει νῦν τὴν ὥραίαν σου ὑπαρξίν, ὅταν δὲ οὗτος ἐν τῷ μέλλοντι καταπέσῃ καὶ ἀποκαλύψῃ τὴν ὄψιν σου, ἡμεῖς δὲν ὑπάρχομεν πλέον· αἱ καρδίαι ἡμῶν εἰσὶ κόνις, αἱ σκέψεις ἡμῶν καὶ οἱ διαλο-

γισμοὶ ἀμυδρά τις σκιά ἐν τῇ ἀναμνήσει, καὶ ἔχω ἐκ τοῦ παρελθόντος, ὅλον ἐν βυθίζομένη εἰς τὰς ἀβύσσους τοῦ μέλλοντος. Ὑμεῖς ἐστὲ ἡμῶν οἱ διάδοχοι, ὅταν μετὰ μικρὸν ἐντεθῇ ἀποχωρήσωμεν. Τίς οἶδε νῦν, οἵτι ἐν ἡμῖν δυνάμεις ὑπνώττουσι, καὶ ὁποίαν τύχην ἐπιφυλάσσει ἐκάστῳ ἡμῶν ὁ θεός!

« Σήμερον ἐνώπιόν σου τὸ μέλλον, φιλότατη νεότης, ἐκτείνεται ὡς ἄπειρός τις χλοερὸς καὶ πολυανθὴς λειμὼν τῆς ἀνοίξεως, ὑπὸ τὸν αἴθριον τοῦτον καὶ γλυκὺν οὐρανὸν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἔρχεται καὶ τις ἀναπόδραστος χρόνος, ὅτε τοῦ ἄλλου τὰ ζωηρότατα ἀνθη καὶ λήλα μαραίνονται καὶ ὠχρίωσιν, ὅτε ὁ εὐδιος οὐρανὸς ὑπὸ ζοφερῶν νεφῶν σκοτίζεται, ἐξ ὧν ἐκρήγνυνται κεραυνοὶ καὶ κατέρχονται ὄμβροι, καὶ πίπτει χιὼν, καὶ τὴν φύσιν καλύπτει τοῦ θανάτου ἡ ὄψις. Σήμερον τὰ πάντα ἡμῖν εὐτυχῶς μειδιῶσιν ὑπὸ φαίδρας ἀναμνήσεως καὶ γλυκείας ἐλπίδας, ἀλλ' ἐπέρχεται χρόνος ὅτε τὸ παίγνιον τοῦτο τοῦ βίου παρέρχεται, καὶ ἡ πραγματικότης αὐτοῦ ἐναγώνιος ἐμφανίζεται, εἰσάγουσα ἡμᾶς εἰς νέον καὶ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε κόσμον, ὅπου ὑπὸ τὰ ἀνθη ἐνεδρεύουσιν ὕφεις, καὶ ἐπὶ τῶν κυπνῶν κυμάτων ἐποχοῦνται σειρήνες.

« Τίς τότε, ἀκμαία νεότης, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ποικίλων τούτων κινδύνων τῆς ἀπάτης καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἐστὶ ὁ πολιτικὸς σωτὴρ καὶ ὁ ῥύστης σου; Μό-

νον τὸ πνεῦμα τῆς ἀθανάτου ἐκείνης προγονικῆς παιδείας καὶ ἐπιστήμης, ἥτις καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ὅλου ἔθνους ἐν τῇ δουλείᾳ αὐτοῦ ἀδιάφθορον διατήρησε, καὶ τὴν ἡθικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐν τῇ ἐξοντώσει πάσης αὐτοῦ τῆς ἄλλης ὑπάρξεως ἀκμaziαν διέσωσε, καὶ τὸν ἱερὸν σπινθῆρα τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐν τῷ κατακλυσμῷ ἐκείνῳ τῶν μεσαιωνικῶν τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν, ἥσθεστον ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ διεφύλαξε.

» Αὕτη τὴν μὲν νεότητα κοσμεῖ καὶ καθωραϊζει, τὸν ἄνδρα σεμνύνει καὶ μεγαλύνει, τὸ δὲ γῆρας παρηγορεῖ καὶ στηρίζει· καθότι ἡ μὲν νεότης διδάσκειται ἐξ αὐτῆς, ὅτι ἱερὰ αἰδῶς εἶναι τὸ κάλλιστον τῆς νεότητος κόσμημα, ὅτι ἡ παρρησία, ἡ ἀπλότης τοῦ ἥθους καὶ ἡ φιλαλήθεια, αἱ θεμελιώδεις ἀρεταὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τὰ πρῶτα τοῦ ἐλευθέρου γνωρίσματα, ὅτι ἡ ἀληθινὴ καὶ κυρίως καλουμένη παιδεία ἐστίν, « ἡ πρὸς ἀρετὴν ἐκ παιδῶν παιδεία, ποιοῦσα ἐπιθυμητὴν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλειον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης, ἡ δὲ εἰς χρήματα τείνουσα, ἡ τινὰ πρὸς ἰσχύν, ἡ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ παιδείαν ἄνευ νοῦ καὶ δίκης, βάνυστος καὶ ἀνελεύθερος καὶ οὐκ ἀξία τὸ παράπαν παιδείαν καλεῖσθαι· ὅτι ἡ μετριοφροσύνη εἶναι τῆς ἀληθοῦς παιδείας ἡ ἀναγκαία ἀπόρροια, ἡ δὲ αἴησις καὶ ὁ τύφος τῆς ἀμαθείας καὶ ἀπαιδευσίας αἱ μέγισται ἀποδείξεις, τοῦθ' ὅπερ ὁ Μενέδημος εὐτραπέλως ἐξέφραξε λέγων, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπὶ σχολὴν καταπλεόντων Ἀθήναζε σοφοὶ τὸ πρῶτον, φιλόσοφοι μετ' ὀλίγον ἐγίγνοντο, εἴτα δὲ ῥήτορες, τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος ἀπλοὶ ἰδιῶται· ὅτι ὁ κύριος καὶ μέγας τῆς παιδείας τῶν ἐλευθέρων σκοπὸς, εἶναι ἡ ἐναρμόνιος καὶ ἴση ἀνάπτυξις πασῶν τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἵνα ὁ τέλειος ἐντεῦθεν προκύψῃ ἄνθρωπος, ἐν τε εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ. Ὁ Ἀπόλλων, ἡ ἰδανικὴ αὐτὴ καὶ κατ' ἐξοχὴν θεότης τοῦ ἑλληνισμοῦ, τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης ὁ ἀντιπρόσωπος, ὁ μουσαγέτης, κιθαρωδὸς καὶ εὐφόρμιγξ Ἀπόλλων, προκαλεῖ τὸν Ἡρακλέα εἰς μάχην, νικᾷ τὸν Ἄρην ἐν τῇ πυγμῇ καὶ τὸν Ἑρμῆν εἰς τὸν δρόμον. Αὕτη τέλος ἡ γενναία Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη θέλει διδάξει ὑμᾶς, « ὡς οὐχ ὁ Εὐρώτας, οὐδ' ὁ μεταξὺ Βαθύκης καὶ Κνακίωνος τόπος, ἄνδρας ἐκφέρει μαχητὰς καὶ πολεμικοὺς, ἀλλὰ παρ' οἷς ἂν αἰσχύναςθαι ἐπὶ τὰ αἰσχρά, καὶ τολμᾶν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἐθέλοντες ἐγγένωνται νέοι, καὶ τοὺς ψόγους τῶν κινδύνων μᾶλλον φεύγοντες, οὗτοι φοβερώτατοι τοῖς ἐναντίοις εἰσὶ.»

» Ἄνδρες δὲ καὶ πολῖται ἀπὸ νέων γενόμενοι παρ' αὐτῆς αὐθις θέλετε μάθει, ὅτι κατ' ἐξοχὴν τοῦ πολίτου καθήκον, καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν πολιτικὴ ἀρετὴ, ἐστίν ἡ τελεία εἰς τοὺς ἐλευθέρους θεσμοὺς τῆς πατρίδος ὑποταγὴ, μέχρι καταστροφῆς καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως. Καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους, προ-

τιμήσαντος τῆς δικαίας φυγῆς τὸν παρανομώτατον θάνατον, ἵνα καὶ διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ αἵματος ἐπισφραγίσῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ, ὅτι σέβεσθαι δεῖ, καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἡ πείθειν ἢ ποιεῖν, ἢ ἂν κελεύῃ, καὶ πᾶσχειν ἂν τι προστάτῃ παθεῖν ἢ συχίαν ἄγοντα, εἴαν τε τύπτεσθαι εἴαν τε δεῖνθαι, εἴαν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον, οὐδὲ ἀναχωρητέον, οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον, ἢ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις καὶ ἡ πατρις, τὸ παράδειγμα λέγω, τοῦτο τοῦ θεοῦ ἀνδρός, αὐτὸ καὶ μόνον ἤδη ὑπὲρ πάντα λόγον ἐκφράζει, οἷας εἶχον περὶ πατρίδος καὶ καθηκόντων πολιτικῶν ἰδέας καὶ γνώσεις οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος.

» Ὅταν δὲ τέλος τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς ἀθλους τοῦ ἀνδρός διαδεχθῇ ἡρέμα, ἐν χρηστῷ τῷ συνειδότι, τοῦ σεβαστοῦ γήρως ἡ ἀργυρὰ πολιά, ἡ Ἑλληνικὴ πάλιν μεταφυσικὴ ἐπιστήμη, ἡ ἀνυψώσασα ποτὲ τὴν κοσμικὴν καρδίαν τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου πρὸς τὸν θεόν, θέλει ἀνυψώσει καὶ ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἀπὸ τῶν προσκαίρων τούτων καὶ ἐπιγείων, πρὸς τὰ οὐράνια καὶ αἰώνια, πρὸς ἃ, ὡς πρὸς λιμένα ἀτάραχον, πάντες ἱστιοδρομοῦμεν καὶ πλησίστιον καταγόμεθα.

» Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν τυχῶν καὶ τῆς φύσεως τῆς προγονικῆς ἐπιστήμης. Τίνες δὲ ἄρα αἱ τύχαι αὐτῆς καὶ ἡ σχέσις ἡμῶν πρὸς τε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον;

» Μετ' ἀκλονήτου καὶ ἀδιασείστου πεποιθήσεως ἀτενίζω, Κύριοι, πρὸς τῆς πατρίδος τὸ μέγα μέλλον. Οὐχ ἥττον ὁμως οὐδόλως ἀμβλυωπῶ καὶ πρὸς τὰς ὑφάλους καὶ τοὺς σκοπέλους τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτὸ πανταχόθεν. Ὅτι ποτὲ περὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ὁ Χρυσόστομος ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ τὸν μέγαν Βασίλειον, προτρέπων αὐτὸν εἰς ἀρραγῆ καὶ βεβαίαν ὁμόνοιαν, τοῦτο καὶ νῦν δυστυχῶς καὶ ἐπὶ μακρὸν ἴσως ἔτι κατὰ γράμμα ἰσχύει ἐπὶ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ. « Χαλεπὸς ὁ καιρὸς, αἱ ἐπιβουλεύοντες πολλοί, τὸ τῆς ἀγάπης γνήσιον ἀπόλωλεν, ἀνταίσηκται δὲ ὁ τῆς βασικνίης ὄλεθρος, ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνομεν καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεων περιπατοῦμεν, οἱ μὲν ἔτοιμοι τοῖς ἡμετέροις ἐφησθῆναι κακοῖς, εἰ ποτέ τι συμβαίῃ, πολλοὶ καὶ πολλαχόθεν ἐφειστήκασιν, ὁ δὲ συναλγήσων οὐδεὶς· ὅρα μὴ διαστάντες ποτὲ, πολὺν τὸν γέλωτα ὀφλωμεν καὶ τοῦ γέλωτος μείζονα τὴν ζημίαν.» Τοὺς ἐφειστηκότας δὲ τούτους πολλοὺς καὶ πολλαχόθεν ἐπιβουλεύοντας, μόνον διὰ τῆς ἡμέρας ἡμῶν φρονήσεως καὶ συνέσεως δυνάμεθα νὰ οὐδετερώσωμεν, τῆς συνέσεως ὁμως, Κύριοι, καὶ φρονήσεως μόνον ἐκείνης, ἥτις οὐ-

χι ἐπὶ τοῦ δόλου καὶ τῆς πανουργίας στηρίζεται, ἀλλ' ἐκ τῶν αἰώνιων ἀξιωμαίων τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμῆς ἀπορρέει, ἃ οὐδέποτε ἀτιμωρητὶ, οὐδὲ λαοὶ οὐδὲ κυβερνήσεις παρέδωκαν. Ἄν ὁπισθεν τῆς κυριάρχου ἡμῶν βουλήσεως ἴσταντο στρατοὶ καὶ στόλοι μυριάνδρου, ἴσως τότε παρεγκλίνοντες ποτε τῆς εὐθείας, ἠδυνάμεθα ἐπὶ κειρὸν ἵνα διαφύγωμεν τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἀνθρώπων· διότι τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ποτε δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ νῦν δυστυχῶς ἡ σμικρότης ἡμῶν εἶναι τὸ κυριώτατον ἡμῶν καὶ τὸ μέγιστον ἄδικον. Αἱ ἱερώταται ἡμῶν καὶ δικαιοτάται ἀπαιτήσεις, ὅταν εἰς τῶν ἰσχυρῶν ἀπάδωσι τὰ συμφέροντα, θεωροῦνται ἐγκλήματα καὶ ἱερόσυλοι παραβιάσεις τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου. Τί δέ; κατεδικάσθημεν ἄρα ἕνεκα τούτου διὰ παντός εἰς σιγὴν νεκρικὴν καὶ ἀπραξίαν θανάτου; Ἄπαγε! διότι πρὸ πάσης συνέσεως καὶ φρονήσεως ἀνώτερόν ἐστι τὸ καθήκον καὶ ἡ τιμὴ. « Εἰρήνη γὰρ μετὰ μὲν τοῦ δικαίου καὶ ἱερέποντος κάλλιστον ἐστὶ κτῆμα καὶ λυσιτελέστατον, μετὰ δὲ κακίας ἢ δουλείας ἐπονειδίστου πάντων αἰσχιστον καὶ βλαβερώτατον. »

« Πλὴν φεῦ! τῶν ἔθνων ἡ σμικρότης δὲν περιορίζεται πάντοτε εἰς τῆς χώρας τὴν σμικρὰν ἑκτασιν, καὶ εἰς τῶν κατοίκων τὸ εὐάριθμον πλῆθος, ἀλλ' ἐκτείνεται περαιτέρω, εἰς τὴν χώραν τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥθους αὐτῶν. Αὕτη τῆς καρδίας καὶ τοῦ φρονήματος ἡ σμικρότης καὶ μικροπρέπεια, εἶναι ἔθνος τινὸς ὁ μέγιστος ἐχθρὸς καὶ ὁ ἀληθὴς ἐπίβουλος, ὁ ἐκμηδενίζων καὶ τῆς χώρας τὸ μέγεθος, καὶ τῶν κατοίκων τὸ πλῆθος, καὶ τὰς ἐπιδεικτικὰς καὶ λαμπρὰς τῶν δυνάμεων παρατάξεις. ἔθνος δὲ τοῦναντίον σμικρὸν μὲν τὴν ἑκτασιν, μέγα δὲ τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὸ αἶσθημα, εἶναι οὐ μόνον καθ' ἑαυτὸ ἰσχυρότατον, ἀλλ' ὕπερ τὸ μέγιστον σεβαστὸν παρὰ πᾶσι καὶ ἔντιμον· καθότι, Κύριοι, τῆς ἠθικῆς δυνάμεως πάντοτε καὶ πανταχοῦ μέγα ὑπῆρξε τὸ κράτος καὶ ἀπεριόριστος ἡ ἰσχὺς. Αὕτη ἡ ἠθικὴ δύναμις, οὐχὶ αἰ ὕλικαὶ καὶ μεγάλαί τοι ἔθους δυνάμεις ἔστησαν ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐλευθερίας τὰ πρῶτα ἀθάνατα τρόπαια· αὕτη καὶ μετὰ ταῦτα ἐκ βάρβρων ἀνέτρεψε τὸν μέγαν ἐκείνον τῆς Ἀσίας ὕλικόν κολοσσόν, καταπεσόντα καὶ καταρρέυσαντα, ἅμα ἐλθόντα εἰς ἄμεσον σύγκρουσιν μετὰ τοῦ ἠθικοῦ κολοσσοῦ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου· αὕτη εἶναι ὁ πανίσχυρος ἐκείνος μαγνήτης, ὁ ἔλκων ἀκαταμαχῆτως τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς, πρὸς τὴν κεκτημένην ταύτην μεγάλην προσωπικότητα· αὕτη ἡ δύναμις εἶναι τοῦ πλῆθους ἡ πίστις καὶ ἡ πεποιθήσις, τῶν λαῶν ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ ἐμπνευσις, ἐνώπιον τῆς ὁποίας πᾶς τις ὑποκύπτει καὶ πίπτει.

« Ἄν δέ που νῦν ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχῃ σημεῖόν τι,

περιποιῶν τὴν ἠθικὴν ταύτην τοῖς Πανελλήνσι δύναμιν, ἀναντιρρόητως τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου Πανελληνίου ναοῦ τῶν Μουσῶν, ὅπου ἄνευ σκοποῦ πλαγίου, ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης, ἀντηχοῦσι καθ' ἐκάστην αἰ ὑπέρταται τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ καθήκοντος ἀρχαί.

« Θάλαπτε ἄρα, καὶ φυλάσσετε, καὶ περιφρουρεῖτε, πάντες οἱ Ἕλληνες τὸ Πανεπιστήμιον, τὸν μόνον τοῦτον σύνδεσμον τοῦ ἔθνους μετὰ τοῦ γένους, τὴν μεγάλην ταύτην καὶ κοινὴν ἐστίναν τοῦ Πανελληνίου πυρὸς, τὸ εὐρὺ τοῦτο καὶ ἀπεριόριστον στάδιον τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας. Σώζετε αὐτὸ πάσαις δυνάμεσιν ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον, ἀμόλυντον καὶ ἀμίαντον ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῶν ἐφημέρων πολιτικῶν παθῶν, καὶ μηδέποτε μηδενὶ ἐπιτρέψατε, ἵνα ἡ ἐπιστήμη, ἀπὸ ἀγνῆς καὶ ἐλευθέρως παρθένου, γένηται ἡ θεραπαινὶς καὶ τὸ ὄργανον τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἰσχυροῦ τῆς ἡμέρας, τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μερίδος πολιτικῆς· διότι τοιαύτη ἐπιστήμη, ἀναξία τοῦ ἱεροῦ τούτου ὀνόματος, οὐδένα σεβασμὸν ἐγείρουσα, οὐδεμίαν πίστιν ἐμπνέουσα, οὐδεμίαν ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἀσκοῦσα ἐπιρροήν, δὲν δύναται κατ' οὐδένα λόγον νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν μέγιστον αὐτῆς καὶ ὑπέρτατον σκοπὸν, τὴν ἐθνικὴν ἀνάπλασιν καὶ ἠθικοποίησιν, ἥς ἄνευ ἄλυτον ἔσται διὰ παντός τὸ παρ' ἡμῖν μέγα ζήτημα τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς βελτιώσεως· διότι τὰ ἔθνη δὲν ἀναπλάσσονται διὰ μαγικῆς ῥάβδου, δὲν ἀναπτύσσονται διὰ τῆς ἀδιαλείπτου σωρεύσεως νέων θεσμῶν, δὲν βελτιοῦνται διὰ τῆς τοῦ λαοῦ στιγμιαίας ἐκρήξεως τῆς ἀγανακτήσεως, ἀλλὰ τελειοποιοῦνται ἀνεπαίσθητως, ὅταν αἱ νέαι ἀδιάρθοι γενεαὶ, διαδεχόμεναι τὰς παρερχομένας, διὰ μὲν τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως καταστρέφωσι βαθμηδὸν τῆς ἀπαιδευσίως τὰς ἑξεις, διὰ δὲ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν θελήσεως καὶ δυνάμεως, πανταχοῦ ἀνενδότως καὶ θρησκευτικῶς ἐφαρμύζωσι τῆς ἀγνῆς ἐπιστήμης τὰ ἀψευδῆ καὶ αἰώνια δόγματα.

« Καταλύων δ' ἐνταῦθα τὸν λόγον, πρὸς σὲ καὶ αὐτὴς τελευταῖον ἀποτείνωμαι, φιλότατη νεότης. Πολλῶν μὲν ἐξ ἡμῶν ἤδη ὁ ἥλιος ἔδυσε, πολλῶν δὲ ἄλλων ἤδη κλίνει περὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐκ τῆς δύσεως ταύτης ὀργώσα καὶ σπεύδουσα ἡ σὴ ἀνατέλλει τοῦ βίου ἡμέρα. Νῦν μὲν πάντες ἐτι ὀρμίζεσθε ἐν τῷ ἀσφαλεῖ τῆς ἐπιστήμης λιμένι. Ἀλλ' ἤδη συρίζουσιν ἔξω οἱ ἄνεμοι, οἱ μέλλοντες ὅσον οὐπω πελαγίσαι τὴν ὀλκάδα τοῦ βίου ὑμῶν εἰς πολυκύμαντον πέλαγος. Εἴθε ὁ φωτίζων τὴν ἡμέραν τοῦ βίου σου ἥλιος, λαμπρὸς καὶ ἀνέφελος μέχρι δύσεως, παρακολουθῇ αὐτὴν οὐριοδρομοῦσαν εὐθύπνῳ ἀνέμῳ, εἰς τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης τὸν ὄρμον. Καὶ ὅταν τὸ ψυχρὸν τοῦ τάφου μάρμαρον καλύπτῃ πλέον τὴν κόριν ἡμῶν, εἴθε τότε εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνασκιρτᾷ

ἡμῶν ἡ ψυχὴ, ἐξ ἀπόπτου θεωμένη σὲ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀκμαίαν νεότητά εἰς αἰῶνας ἐμπνεομένην ὑπὸ τοῦ περὶ ἡμᾶς νῦν ἱπταμένου καὶ εὐλογοῦντος τοῦ θεοῦ Πλάτωνος πνεύματος, οὐ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν τὴν σήμερον, μετὰ τῆς ἱερᾶς χορείας πάντων τῶν λοιπῶν ἀπ' αἰῶνος ἐνδόξων ἀθλητῶν καὶ προμάχων τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐπιστήμης καὶ πίστεως, κατευθυνόντων τὴν τε διάνοιαν καὶ καρδίαν σου πρὸς ἓν τέλος, πρὸς ἓνα σκοπὸν, τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς μιᾶς μεγάλης καὶ ἀδιαιρέτου πατρίδος! »

Τοιοῦτος ἐν γένει τοῦ Κ. Φρεαρίτου ὁ λόγος, ἐν ᾧ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπανθεῖ καὶ ἄκρατον αἴσθημα φιλοπατρίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡμέρα τῶν γενεθλίων τοῦ Πανεπιστημίου συμπίπτει, ὡς εἶπε, μετὰ τῆς ἡμέρας τῶν γενεθλίων τοῦ Πλάτωνος, ἐξέστω ἡμῖν νὰ συμπανηγυρίσωμεν πομπικώτερον αὐτά, προστιθέμενοι εἰς τὴν πρὸς τοὺς νέους ἀποστροφὴν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου τὰ θεῖα ταῦτα λόγια τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἀκαδημίας: « Ὁ παῖδες, ὅτι μὲν ἔστε πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μὲν τὸ νῦν παρὸν ἡμῖν δὲ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἰρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἐπειτα εἰς ὀνειδῆ καταστῆσαι, καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχύναι· ἡγούμενοι τῷ τοὺς αὐτοῦ αἰσχύναντι ἀδίκωτον εἶναι καὶ τῷ τοιοῦτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων οὔτε θεῶν φίλον εἶναι, οὔτ' ἐπὶ γῆς οὔθ' ὑπὸ γῆς τελευτήσαντι. Χρὴ οὖν μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, εἴαν τι καὶ ἄλλο ἀσκήτε, ἀσκεῖν μετ' ἀρετῆς, εἰδότες ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα, καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχρὰ καὶ κακὰ. Οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας· ἄλλω γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ καὶ οὐχ ἑαυτῷ· οὔτε σώματος κάλλος καὶ ἰσχύς δειλῶ καὶ κακῷ ζυνοικῶντα πρέποντα φαίνεται, ἀλλ' ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα καὶ ἐκφαίνει τὴν δειλίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία οὐ σοφία φαίνεται. Ἴν' ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ διὰ παντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβλέψθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλείξῃ· εἰδὲ μὴ, ἴστε ὡς ἡμῖν, εἴαν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνει φέρει, ἡ δὲ ἡττα, εἴαν ἡττώμεθα εὐδαιμονίαν. Μάλιστα δ' ἂν νικῶμεθα καὶ ὑμεῖς νικώητε, εἰ παρασκευάσασθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησόμενοι μηδ' ἀναλώσαντες αὐτὴν γνόντες ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι οὐκ ἔστιν αἴσιχον οὐδὲν ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον, μὴ δὲ ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων. Εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγόνοις καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής· χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἀνάνδρον, ἀπορία

ἰδίων ἑαυτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξίων. Καὶ εἴαν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν ὑμᾶς ἡ προσήκουσα μῦθος κομίσῃ· ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. »

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΝ

ἃς ἐπέστησαν αἱ τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους

θεμελιώδεις θεσμοθεσίαι.

(Τέλος. Ἰδε φυλλάδ. 311.)

Ἐτι λυπηροτέρα ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πυροβολιστῶν, τῶν ἀμαξηλατῶν καὶ λοιπῶν ταγμάτων. Αἱ περισσότεραι θέσεις καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τάγματα ἀκόμη κατεῖχοντο ἀπὸ ψευδογιανιτσάρους. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὔτε ἐγύμναζον οὔτε κἂν ἐγνώριζον τοὺς στρατιώτας τῶν. Ἡ περὶ τὴν ἀποθήκην κλοπὴ ἦτο ἀκατανόητος· πολεμικάδια στελλόμενα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως πολλάκις οὔτε κἂν ἐφθάνον εἰς τὸν πρὸς ἓν ὅρον, τὰ πλεῖστα διηρπάζοντο καθ' ὁδόν, ἀλλὰ καὶ ὅποιαν χρῆσιν τῶν περιωθέντων ἔκαμνον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ οἱ δῆθεν οὗτοι πυροβολισταὶ ἕκαστος τὸ συμπεραίνει εὐκόλως.

Μέχρι τοῦ ἔτους 993 (1581—5) τὰ τάγματα τῶν ἱππέων τῆς φρουρᾶς (τῶν βολουκίων) καὶ ἡ κλάσις τῶν τιμαριωτῶν καὶ τῶν ζαΐμιδων διετέλεσαν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ παρείσφρησιν ξενικῶν στοιχείων, καὶ ὁ διοργανισμὸς αὐτῶν διετηρεῖτο μετ' ἀκριθείας. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ κατὰ τῶν Περσῶν ἀρχιστράτηγος Ὁζδεμὴρ Ὀγλοῦς, Ὁσμᾶν Πασᾶς ἀντήμειψεν ἀπ' εὐθείας στρατιώτας διακριθέντας ἐπὶ γενναϊότητι, κατατάσσων τοὺς μὲν εἰς τοὺς ἱππεῖς μὲ μισθὸν 9 ἄσπρων, τοὺς δὲ πάλιν διὰ χορηγίας τιμαρίων 3000 ἄσπρων. Καὶ ὁ μὲν Ὁσμᾶν Πασᾶς ἀντήμειψεν ἀληθῶς ἀγαθοὺς στρατιώτας, οὐχ ἥττον ὅμως ὁ τρόπος δι' οὗ αἱ ἀμοιβαὶ αὐταὶ ἐχορηγήθησαν ἥνοιζε τὴν πύλιν τῶν καταχρήσεων. Πολὺς χρόνος δὲν παρήλθε καὶ οἱ μισθοὶ τῶν ἱππέων ἐγένοντο ὡς οἱ τῶν γιανιτσάρων πηγὴ ἀφθονοῦς καταχρήσεων. Κατὰ τὰς ἀνέκαθεν συνηθείας τὰ τάγματα τῶν ἱππέων τῆς φρουρᾶς ἦσαν διανεμημένα εἰς τὰ περίξ τῆς πρωτευούσης, τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς Προύσης χωρίαι. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ διάταξις αὕτη παρημαλήθη καὶ οἱ ἱππεῖς διασκορπισθέντες καθ' ὅλον τὸ κράτος ἤρχισαν νὰ ἐπεμβαινῶσι καὶ οὗτοι εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς διοικήσεως. Ὅτε δὲ ἐκηρύττετο ὁ πόλεμος ὀλίγιστοι μόνον ἐξ αὐτῶν ἔσπευσαν νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερ-